

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1916 kl. 4 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av en inom andra kammaren väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ordnande och framtida förvaring av kommunala arkivalier.

I en inom andra kammaren av herrar *Molin* i Dombäcksmark och *Öberg* väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 196, hemställes att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning angående utfärdande av sådana bestämmelser, att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.

Motionen.

Till stöd för berörda hemställan hava motionärerna åberopat en av dem vid 1915 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 155, och samma kammares första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, och tillåter sig utskottet hänvisa till sistnämnda motion och utlåtande.

Andra kammarens första tillfälliga utskott har i anledning av den vid innevarande riksdag väckta motionen anfört följande: »Vid förlidet års riksdag väcktes i andra kammaren av herrar *Molin* i Dombäcksmark och *Öberg* motion av väsentligen samma innehåll som den nu föreliggande, ehuru med något annan formulering av motionens hemställan. Denna motion hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott. I sitt tillstyrkande utlåtande framhöll utskottet bland annat, att i den kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet det visserligen stadgas i

Andra kammarens första tillfälliga utskott.

§ 25, att protokoll med tillhörande handlingar och bilagor skola av ordföranden förvaras på sätt och ställe, som kommunalstämman bestämmer, men att det dock icke finnes någon, som är lagligen förpliktad att övervaka, att handlingarna verkligen bliva vederbörligen förvarade, och att det därför icke fattas exempel på att de bliva på det mest oförsvarliga sätt vårdslösa. Vad särskilt beträffar vården av kommunala värdehandlingar ävensom böcker och handlingar, som behövas för dagligt bruk, framhöll utskottet, att vederbörande borde åläggas att sörja för att sådana handlingar förvarades i brandfritt kassaskåp eller på annat fullt betryggande sätt. Det bästa vore enligt utskottets mening, om för de kommunala arkivaliernas vård varje kommun eller ett par eller flera tillsammans kunde åläggas att anskaffa ett brand- och fuktfritt arkivvalv. Slutligen uttalade utskottet den meningen, att från det allmännas sida någon tillsyn borde övas beträffande det sätt, varpå den borgerliga kommunens arkivalier vårdades. Utskottet hemställde sålunda, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning angående utfärdande av sådana bestämmelser, att kommunala arkivalier bleve på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Utskottets hemställan bifölls av andra kammaren, varefter ärendet delgavs första kammaren, som remitterade det till sitt första tillfälliga utskott. Detta erkände, att vården av kommunala arkivalier, i synnerhet å landsbygden, lämnade mycket övrigt att önska, och att det vore lyckligt, om en bättre kontroll över de kommunala arkiven kunde åstadkommas. Men väsentligen av hänsyn till kommunernas ekonomi ansåg sig utskottet endast kunna hänvisa till åtgöranden på frivillighetens väg och föreslog därför, att genom nådiga cirkulär eller på annat sätt vederbörande kommuners uppmärksamhet måtte fästas på angelägenheten av en bättre vård av kommunala arkivalier.

Denna första kammarens första tillfälliga utskotts hemställan bifölls av första kammaren, varefter beslutet i vederbörlig ordning meddelades andra kammaren, som hänvisade ärendet till sitt första tillfälliga utskott, vilket dock på förebragta skäl hemställde, att andra kammaren icke måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut. Andra kammarens beslut utföll i överensstämmelse med denna utskottets hemställan.

Vid behandlingen av föreliggande ärende har utskottet låtit sig angeläget vara att så långt möjligt söka tillmötesgå den uppfattning,

som första kammaren i anslutning till vederbörande utskott uttalat vid förlidet års riksdag för att därigenom öppna en möjlighet för ett samstämmande beslut i frågan av båda kamrarna.

Vidhållande sin uppfattning, att en betryggande vård av kommunala arkivalier, på sätt utskottet förut tänkt sig den, borde kunna åstadkommas utan allt för betungande kostnader, vill utskottet dock i frågans nuvarande läge inskränka sig till att framhålla lämpligheten av att i förordningen om kommunalstyrelse på landet ett stadgande infördes där-om, att de revisorer, som kommunalstämman har att utse för granskning av kommunalnämndens och andra av kommunalstämman tillsatta styrelsens räkenskaper och förvaltning, måtte ha sig ålagt tillse, dels att kommunala värdehandlingar, böcker och övriga handlingar, som behövas för dagligt bruk, äro på ett tillfredsställande sätt ordnade och förvarade, dels också att de egentliga arkivalierna erhålla en lämplig vård, samt att i revisionsberättelsen över denna granskning avgiva utlåtande till stämman och föreslå behövliga åtgärder. Visserligen torde gällande bestämmelser om revisorernas åligganden kunna anses inbegripa det förstnämnda uppdraget, men bestämmelserna härom äro icke tillräckligt tydliga, och någon föreskrift angående de äldre handlingarna, de egentliga arkivalierna, som ju framför allt avses i föreliggande motion, finnes icke. I fråga om dessa arkivalier — deras utgallring m. m. — gäller kommunalstämmans beslut, men initiativ till dylikt beslut, där sådant behöves, borde utgå från revisorerna.

Ehuru det icke tydligt framgår av motionen, huruvida den även omfattar kyrkoarkiven, anser sig utskottet likväl böra uttala den meningen, att även kyrkoarkivens vård lämnar rätt mycket övrigt att önska. Utskottet anser därför, att det borde åligga domkapitlen, som beträffande kyrkoarkiven torde vara den överordnade myndigheten, att även utan direkt anmälan från resp. arkivvårdare skaffa sig upplysningar om dessa arkiv och om huru det blivit sörjt för deras vård.

Vidare vill utskottet uttala sig för önskvärdheten av att Konungens befallningshavande få sig ålagt att göra sig noga underrättade om de kommunala arkivens tillstånd samt lämna de råd och anvisningar, som i detta avseende kunna vara erforderliga. En dylik övervakande kontroll torde kunna åstadkommas utan större kostnader.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört får utskottet alltså hemställa, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om vidtagande av åtgärder i syfte

dels att Konungens befallningshavande få sig ålagt att göra sig noga underrättade om kommunala arkivaliers förvarande samt vid förefallande behov härom lämna råd och upplysningar, *dels* att kommunala revisorer tydligen åläggas tillse, att kommunens arkivalier äro på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, samt att i revisionsberättelsen över denna granskning avgiva utlåtande till stämman och föreslå behöfliga åtgärder.»

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan; och har detta kammarens beslut delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet.

I likhet med andra kammarens utskott anser utskottet förevarande angelägenhet vara av den betydelse, att det måste anses vara önskvärt, att ett samstämmade beslut i frågan av bägge kamrarna kommer till stånd. I princip lär icke heller någon skiljaktighet förefinnas mellan andra kammarens och utskottets ståndpunkt i frågan.

Utskottet kan dock icke till alla delar biträda, vad andra kammarens utskott i sitt utlåtande anför.

Vad först angår kyrkoarkivens vård, synes den uppfattning, andra kammarens utskott företräder, knappast äga stöd i de verkliga förhållandena. I stort sett äro nämligen den kyrkliga kommunens arkivalier på ett ganska ändamålsenligt och lämpligt sätt ordnade och förvarade, där icke, vad förvaringen beträffar, ekonomiska svårigheter lagt hinder i vägen. Särskilt vill utskottet hava framhållit, hurusom en mycket verksam kontroll över kyrkoarkivens vård utövas vid biskops- och prostvisitationerna, vid vilka tillfällen arkiven, i den mån så anses böra ske, gallras, och förteckningarna justeras. I vad andra kammarens utskotts hemställan avser även den kyrkliga kommunens arkiv kan utskottet således icke biträda samma utskotts mening.

Utskottet vill också starkt ifrågasätta, huruvida lämpligt vore, att såsom andra kammarens utskott — dock utan att angiva några motiv därför — föreslagit åt länsstyrelserna uppdraga att utöva inspektion över kommunernas arkiv, då näppeligen erforderlig sakkunskap av den art, en sådan inspektion, för att bliva till verkligt gagn, förutsätter, kan anses vara till finnandes hos nämnda myndigheter, vilkas arbetsböda knappast heller lär kunna rimligtvis ytterligare ökas, på sätt andra kammarens utskott ifrågasatt. Utskottet, som vid 1915 års riksdag för sin del uttalade sig för lämpligheten av att Kungl. Maj:t genom nådiga

cirkulär eller på annat sätt, som kunde anses ändamålsenligt, fäste vederbörande kommuners uppmärksamhet på angelägenheten av, att en bättre vård av kommunala arkivalier komme till stånd, samt meddelade de råd och anvisningar, som i sådant syfte kunde anses påkallade, vidhåller fördenskull alltjämt detta sitt förslag, helst detta blivit av första kammaren vid nämnda riksdag bifallet.

Därjämte anser sig utskottet emellertid helt böra biträda förslaget, att de kommunala revisorerna skulle tydligen åläggas att ägna uppmärksamhet åt arkivvården inom kommunerna samt föreslå behövliga åtgärder m. m. Visserligen har utskottet icke förbisett, att därigenom i förevarande avseende försumliga kommuner icke bleve tvingade att bättre sörja för arkivvården. Då emellertid helt säkert mycket skulle kunna vinnas därigenom, att befintliga brister av revisorerna påpekades och förslag till deras avhjälpande framlades, biträder utskottet vad andra kammarens utskott därutinnan hemställt. Utskottet vill därtill blott lägga, att vid revisorernas granskning av arkiven särskilt bör tillses, att fullständiga förteckningar upprättats och att inventering av arkivalierna åtminstone vid arkivvårdares av- och tillträde blivit verkställd.

På grund av vad sålunda blivit anfört får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, det Kungl. Maj:t täcktes *dels* på lämpligt sätt fästa vederbörande kommuners uppmärksamhet på angelägenheten av att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, *dels ock* vidtaga åtgärder i syfte att kommunala revisorer tydligen åläggas tillse, att kommunens arkivalier äro på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, samt att i revisionsberättelsen över denna granskning avgiva utlåtande till stämman och föreslå behövliga åtgärder.

Stockholm den 14 mars 1916.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Hammarskjöld, Hallberg, Oscar Olsson, Valerius Olsson, Åkesson, Holm och Gelin.
